

Téma 20 - Svátost eucharistie (II)

1. Obětní rozměr mše svaté

1.1. V jakém smyslu je mše svatá obětí?

Mše svatá je obětí ve vlastním a jediném smyslu, „novém“ vzhledem k obětem přírodních náboženství a obřadním obětem Starého zákona: je obětí, protože mše svatá zpřítomňuje v přítomném okamžiku liturgického slavení církve jedinou obětí našeho vykoupení, protože je jeho památkou a aplikuje jeho plody (srov. Katechismus, 1362–1367).

Vždy, když církev slaví eucharistii, je volána přijmout dar, který jí Kristus nabízí, a podílet se tedy na Pánově oběti, obětovat se s Ním Otci za spásu světa. Lze proto říci, že mše svatá je obětí Krista i církve.

Podívejme se nyní pozorněji na tyto dva aspekty eucharistického tajemství.

1.2. Eucharistie, svátostná přítomnost vykupitelské oběti Ježíše Krista

Jak jsme právě řekli, mše svatá je opravdová a vlastní obětí pro svůj přímý vztah – svátostné povahy – k jediné, dokonalé a konečné oběti kříže.¹ Tento vztah byl ustanoven Ježíšem Kristem při Poslední večeři, když vydal apoštolům pod způsobami chleba a vína své Tělo přinesené v obětí a svou Krev vylitou za odpuštění hříchů, předjímaje tak v památném obřadu, co se skutečně historicky událo o něco později na Golgotě. Církev od té doby pod vedením Ducha svatého nepřestává plnit příkaz opakovat tento obřad, který Ježíš Kristus dal svým učedníkům: „To konejte na mou památku“ (Lk 22, 19; 1 Kor 11, 24–25). Tímto způsobem „hlásá“ (zpřítomňuje slovem a obětí) „Pánovu smrt“ (to je jeho obětí: srov. Ef 5, 2; Žid 9, 26), „dokud On nepřijde“ (čili jeho zmrtvýchvstání a slavné nanebevstoupení) (srov. 1 Kor 11, 26).

Hlásání a svátostné zvěstování Pánova velikonočního tajemství má zvláštní účinnost, neboť nejenže se zde Kristova vykupitelská obětí představuje *in signo* či *in figura*, ale také se doopravdy zpřítomňuje: zpřítomňuje se jeho osoba a připomíná se spasitelská událost. Katechismus katolické církve to vyjadřuje následovně: „Eucharistie je památka Kristovy velikonoční oběti, zpřítomnění a svátostné obětování jeho jediné oběti v liturgii církve, která je jeho tělem“ (Katechismus, 1362).

Když tedy církev slaví eucharistii, zpřítomňuje se proměněním chleba a vína v tělo a krev Krista ta samá obětí Golgoty, nyní oslavená; zpřítomňuje se stejný kněz, Ježíš Kristus; zpřítomňuje se ten stejný úkon svátostné oběti (prvořadá obětí kříže) nerozdílně spojené se svátostnou přítomností Krista; zpřítomňuje se obětí vždy aktuální v Kristu zmrtvýchvstalém a oslaveném.² Mění se pouze vnější projev tohoto sebevdání: na Kalvárii prostřednictvím utrpení a smrti na kříži; ve mši skrze památku-svátost: dvojí proměňování chleba a vína v kontextu eucharistické modlitby (svátostná podoba oběti kříže).³

¹Katechismus katolické církve to vyjadřuje takto: „Kristova obětí a obětí eucharistie je *jedna jediná obětí*“ (Katechismus, 1367).

²S ohledem na to Katechismus katolické církve říká: „Kristus v liturgii církve naznačuje a uskutečňuje hlavně své velikonoční tajemství. Během svého pozemského života Ježíš svým učením ohlašoval a svými skutky předjímал své velikonoční tajemství. Když přišla jeho hodina (srov. Jan 13, 1; 17, 1), prožívá jedinečnou událost dějin, která nepomijí: Ježíš umírá, je pohřben, vstává z mrtvých a zasedá po pravici Otce „jednou provždy“ (Řím 6,10; Žid 7,27; 9,12). Je to skutečná událost, k níž došlo v našich dějinách, a je jedinečná; všechny ostatní události dějin se odehrají jedenkrát a pak pominou, pohlceny minulostí. Kristovo velikonoční tajemství však naopak nemůže zůstat pouze v minulosti, protože Kristus svou smrtí zničil smrt. Všechno, čím Kristus je, a všechno, co vykonal a vytrpěl pro všechny lidi, má účast na božské věčnosti, a tím přesahuje všechny časy a je v nich přítomno. Událost kříže a zmrtvýchvstání je něco, co stále zůstává a přitahuje všechno k životu“ (Katechismus, 1085).

³Eucharistické svátostné znamení znovu nečiní, nezpůsobuje, ani neopakuje zpřítomněnou skutečnost (neobnovuje krvavou obětí kříže, protože Kristus vstal z mrtvých a „smrt nad ním již nemá vládu“ (Řím 6, 9), ani v Kristu nepůsobí nic,

Závěrem: Poslední večeře, kalvárská oběť a eucharistie jsou těsně spojené: Poslední večeře byla svátostnou anticipací oběti kříže; eucharistie, kterou tehdy ustanovil Ježíš Kristus, zvětšuje (zpřítomňuje) v průběhu času tam, kde je svátostně slavena, jedinou vykupitelskou obětí Pána, aby se všechny generace lidí mohly spojit s Kristem a přijaly spásu, kterou On nabízí celému lidstvu.⁴

1.3. Eucharistie, oběť Krista a církve

Mše svatá je obětí Krista i církve, neboť pokaždé, když je slaveno eucharistické tajemství, ona, církev, se podílí na oběti svého Pána, vstupuje do společenství s Ním – s jeho obětním darováním se Otci – a s dobrou vykoupení, které nám On vyzískal. Celá církev obětuje a je obětována v Kristu Otci skrze Ducha svatého. Tak to potvrzuje živá tradice církve jak v liturgických textech, tak v učení otců a učitelského úřadu církve.⁵ Základ tohoto učení se nachází v principu spojení a spolupráce mezi Kristem a údy jeho těla, jak to jasně vyjádřil 2. vatikánský koncil: „V tomto velkém díle, jež dokonale oslavuje Boha a posvěcuje člověka, Kristus vždycky k sobě přidružuje svou milovanou nevěstu církve.“⁶

Církev obětuje s Kristem

Účast církve – hierarchicky uspořádaného Božího lidu – na přinášení eucharistické oběti je legitimována Ježíšovým příkazem: „To čiňte na mou památku“ a odráží se v liturgické formuli „*memores... offerimus... [tibi Pater]... gratias agentes... hoc sacrificium*“, často používané v eucharistických modlitbách staré církve⁷ a rovněž přítomné v současných eucharistických modlitbách.⁸

Jak dosvědčují texty eucharistické liturgie, věřící nejsou pouhými pozorovateli bohoslužby prováděné knězem sloužícím mši; všichni se mohou a mají podílet na přinášení eucharistické oběti, protože křtem byli přičleněni ke Kristu a jsou součástí „vyvoleného rodu, královského kněžstva, svatého národa, lidu patřícího Bohu jako vlastnictví“ (1 Petr 2, 9), čili nového Božího lidu v Kristu, který On sám nadále shromažďuje kolem sebe, aby po celé zemi obětoval v jeho jménu dokonalou oběť (srov. Mal 1, 10–11). Věřící oběťují nejen duchovní oběť vlastních skutků a celého života, ale i – v Kristu a s Kristem – čistou, svatou a neposkvrněnou Oběť. Tím vším je uplatňování všeobecného kněžství věřících v eucharistii.

Oběť církve a oběť Krista nejsou postavené vedle sebe, ale jsou ztotožněné. Věřící nepřinášejí oběť lišící se od oběti Krista, neboť když se s Ním spojují, umožňují, aby včlenil oběť církve do své oběti takovým způsobem, že oběť církve se stává samotnou obětí Krista. A je to On, Ježíš Kristus, kdo přináší duchovní oběť věřících včleněnou do své oběti. Vztah mezi těmito dvěma aspekty nelze charakterizovat jako postavení dvou rovin vedle sebe ani jako sled, ale jako přítomnost jednoho v druhém.

Církev je přinášena v oběť s Kristem.

Církev ve spojení s Kristem nejenže přináší eucharistickou oběť, ale také je s Ním přinášena v oběť, neboť jako tělo a nevěsta je nerozlučně spojená se svou hlavou a svým ženichem.

Učení otců je v tomto ohledu velice jasné. Pro sv. Cypriána je církev přinášena v oběť (neviditelná oběť věřících) symbolizována v liturgickém přinášení obětních darů chleba a vína

---

co by již plně a definitivně nevlastnil: nevyžaduje na oslaveném Kristu nové sebeobětování ani svátostnou oběť). Eucharistie pouze zpřítomňuje již existující skutečnost: osobu Krista – vtělené Slovo, které bylo ukřižováno a které vstalo z mrtvých – a v něm obětní úkon našeho vykoupení. Znamení mu pouze poskytuje nový, svátostný způsob přítomnosti, a tím, jak uvidíme dále, umožňuje účast církve na Pánově oběti.

42. vatikánský koncil v tomto duchu říká: „Kdykoli se slaví na oltáři oběť kříže, v níž „byl obětován náš velikonoční beránek, Kristus“ (1 Kor 5,7), uskutečňuje se dílo našeho vykoupení“ (1 Kor 5, 7)“ (konst. *Lumen gentium*, 3).

5Srov. Katechismus katolické církve, 1368–1370.

62. vatikánský koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 7.

7Srov. Eucharistická modlitba Apoštolské tradice od sv. Hypolita; Anafora sv. Addaie a Mari; Anafora sv. Marka.

8Srov. Římský misál, I. eucharistická modlitba (*Unde et memores a Supra quae*); III. eucharistická modlitba (*Memores igitur; Respice, quaesumus a Ipse nos tibi*); podobné výrazy se nachází i v II. a IV. eucharistické modlitbě.

smíšeného s několika kapkami vody, jako materie oltářní oběti.⁹ Pro sv. Augustina je evidentní, že v oltářní oběti je celá církev přinášena v oběť se svým Pánem a že se to projevuje v samotném slavení svátosti: „Celá vykoupená obec, tj. shromáždění a společenství svatých, je obětována jako obecná oběť Bohu skrze Velekněze, který obětoval také sám sebe v umučení za nás, abychom byli tělem tak veliké hlavy, když přijal podobu vysluhovatele ... To je oběť křesťanů: „I když je nás mnoho, jsme jediným tělem v Kristu“ (Řím 12,5). Té oběti se také církev zúčastňuje ve svátosti oltářní, věřícím známé, kterou se naznačuje, že v té věci, kterou obětuje, se obětuje sama.“¹⁰ Pro sv. Řehoře Velikého je slavení eucharistie podnětem k tomu, abychom napodobovali Pánův příklad a obětovali náš život Otci, jak učinil Ježíš; tak k nám přijde spása, která pochází z Pánova kříže: „Je potřeba, abychom se při slavení této eucharistické oběti obětovali Bohu se zkroušeným srdcem, protože slavíme-li tajemství Pánova utrpení, musíme napodobovat to, co děláme. A tehdy naše oběť bude mít místo před Bohem, pokud se sami staneme obětí.“¹¹

Samotná eucharistická liturgie vždy vyjadřuje účast církve pod vedením Ducha svatého na Kristově oběti: „Shlédni na oběť své církve: vždyť je to oběť tvého Syna, a jeho obětí jsme byli s tebou usmířeni. A nás všechny, kdo přijímáme jeho tělo a krev, naplň jeho svatým Duchem, ať jsme jedno tělo a jedna duše v Kristu. Skrze něho ať se staneme obětí úplnou a ustavičnou...“¹² Podobně se prosí ve 4. eucharistické modlitbě: „Shlédni, dobrotivý Otče, na oběť, kterou ty sám vložil do rukou své církvi; dej všem, kdo budou z tohoto jednoho chleba jíst a z tohoto jednoho kalicha pít, ať jsou v Duchu svatém jedno tělo, aby se stali dokonalou a živou obětí v Kristu, k chvále tvého jména.“

Účast věřících spočívá především ve vnitřním připojení ke Kristově oběti, zpřítomněné na oltáři díky službě kněze, sloužícího mši svatou. V žádném případě nelze říci, že věřící „koncelebrují“ s knězem,¹³ neboť pouze on jedná *in persona Christi Capitis*. Jsou však spojeni se slavením svátosti skrze všeobecné kněžství obdržené při křtu. Tato vnitřní účast se má projevovat ve vnější účasti: v přijímání (ve stavu milosti), v odpovědích a modlitbách, které se věřící modlí s knězem; v postojích; a někdy také ve vykonávání některých obřadů, jako je četba čtení nebo modlitba věřících.

Co se týká učitelského úřadu církve, postačí, když nyní zmíníme následující text z Katechismu katolické církve: „Eucharistie je také obětí církve. Církev, jež je Kristovým tělem, má účast na oběti své Hlavy. Je s Kristem sama celá obětována. Spojuje se s jeho přímlovou u Otce za všechny lidi. V eucharistii se stává Kristova oběť také obětí údů jeho Těla. Život věřících, jejich chvála, jejich utrpení, jejich modlitba, jejich práce jsou spojeny s Kristovou chválou a modlitbou, s jeho utrpením a prací i s jeho bezvýhradnou obětí, a tím získávají novou hodnotu. Kristova oběť, přítomná na oltáři, poskytuje všem generacím křesťanů možnost být spojeni s jeho obětí“ (Katechismus, 1368).

Zmíněná nauka má zásadní význam pro křesťanský život. Všichni věřící jsou voláni k účasti na mši svaté a k tomu, aby uplatňovali své skutečné kněžství, tedy s úmyslem obětovat vlastní život bez poskvrny hříchu Otci s Kristem, neposkvrněnou obětí, v životní a duchovní oběti, a tak mu se synovskou láskou a s vděčností navrátili vše, co od něj dostali. Boží láska – proud trinitární lásky – působící ve slavení eucharistie tak promění celý jejich život.

Věřící se mají snažit, aby mše svatá byla skutečně středem a kořenem jejich vnitřního života,¹⁴ a směřovat k ní po celý den, svou prací i skutky. To je jeden z hlavních projevů „kněžské

⁹Srov. sv. Cyprián, *Ep.* 63, 13; CSEL 3, 71.

¹⁰Sv. Augustin, *De civ. Dei*, 10, 6: CCL 47, 279.

¹¹Sv. Řehoř Veliký, *Dialog.*, 4, 61: SChr 265, 202.

¹²Římský misál, III. eucharistická modlitba: *Respice, quaesumus a Ipse nos tibi*.

¹³Srov. Pius XII., enc. *Mediator Dei*: DS 3850; Kongregace pro bohoslužbu a disciplínu svátostí, Instrukce *Redemptoris Sacramentum*, 42.

¹⁴Srov. sv. Josemaría, *Jít s Kristem*, 87.

duše“. V tomto směru nás sv. Josemaría vybízí: „Jaký nedostatek jemnosti – a jaký nedostatek úcty – znamená tropit si žerty a posměšky z kněze – jakéhokoli – pod jakoukoli záminkou!“¹⁵

Mše bez účasti lidu má také veřejný a společenský charakter. Její účinek se vztahuje na všechna místa a všechny čas. Proto je velmi vhodné, aby kněží slavili mši svatou každý den, i když nemohou být přítomni věřící.¹⁶

2. Cíle a plody mše svaté

Mše svatá jako svátostné zpřítomnění Kristovy oběti má stejné cíle jako oběť kříže.¹⁷ Těmito cíli jsou: *cíl latreutický* (chválit a klanět se Bohu Otci skrze Syna v Duchu svatém); *cíl děkovný* (děkovat Bohu za stvoření a vykoupení); *cíl smírný* (přinášet Bohu zadostiučinění za naše hříchy); *cíl prosebný* (prosit Boha o jeho dary a milosti). To je vyjádřeno v různých modlitbách, jež jsou součástí liturgického slavení eucharistie, zvláště v modlitbě Sláva na výsostech Bohu, Vyznání víry, v různých částech anafory nebo eucharistické modlitby (preface, Sanctus, epikléze, anamnéza, přímlyvy, závěrečná doxologie), v modlitbě Otčenáš, a ve vlastních modlitbách každé mše: vstupní modlitba, modlitba nad dary, modlitba po přijímání.

Plody mše se rozumí účinky, které spasitelská milost kříže, zpřítomněná v eucharistické oběti, působí v lidech, když ji přijímají svobodně, s vírou, nadějí a láskou k Vykupiteli. Tyto plody zahrnují především růst v posvěcující milosti a intenzivnější existenciální připodobnění se Kristu podle specifického způsobu, který nám nabízí eucharistie.

Plody svatosti nevznikají stejně ve všech, kdo se účastní eucharistické oběti; jsou buď větší, nebo menší podle zapojení jednotlivců do liturgického slavení a podle míry jejich víry a zbožnosti. Mají proto podíl na plodech mše svaté různým způsobem: celá církev, kněz, který slaví mši svatou a ti, kteří jsou s ním spojeni a jsou přítomni slavení eucharistie, ti, kteří aniž by se účastnili mše, se duchovně spojují s knězem, který slaví mši, a ti, za které je mše obětována, a kteří mohou být živí, nebo mrtví.¹⁸

Je-li kněz požádán, aby obětoval plody mše za určitý úmysl, je závazně povinen tak učinit.¹⁹

Ángel García Ibáñez

Základní literatura

- Katechismus katolické církve, 1356–1372
- Jan Pavel II., enc. *Ecclesia de eucharistia*, 17–IV–2003, 11–20
- Benedikt XVI., ap. exh. *Sacramentum caritatis*, 22–II–2007, 6–15; 34–65
- Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Redemptoris Sacramentum*, 25–III–2004, 36–47; 48–79.

Doporučená literatura

- Sv. Josemaría, Eucharistie, tajemství víry a lásky. *Jít s Kristem*, 83–94.

---

¹⁵Sv. Josemaría, *Výheň*, 69.

¹⁶Srov. tridentský koncil, Nauka o nejsvětější mešní oběti, kap. 6: DS 1747; 2. vatikánský koncil, dekret *Presbyterorum Ordinis*, 13; Jan Pavel II., enc. *Ecclesia de Eucharistia*, 31; Benedikt XVI., ap. exh. *Sacramentum caritatis*, 80.

¹⁷Tato stejnost cílů se zakládá nejen na úmyslech slavicí církve, ale především na svátostné přítomnosti samého Ježíše Krista: v NĚm jsou stále aktuální a činné cíle, pro něž obětoval svůj život Otci (srov. Řím 8, 34; Žid 7, 25).

¹⁸Obětování, o němž hovoříme – jedná se o zvláštní přímlyvnou modlitbu – nepředstavuje žádný automatismus ve spáse; k zmíněným věřícím nepřichází milost mechanicky, ale v míře jejich spojení s Bohem ve víře, naději a lásce.

¹⁹Srov. Kodex kanonického práva, 945–958. Tímto zvláštním obětováním celebrující kněz nevylučuje z požehnání eucharistické oběti ostatní členy církve, ani veškeré lidstvo; pouze některé věřící zvláštním způsobem zahrnuje do mše.